

[https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-18\(47\)-233-250](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-18(47)-233-250)

УДК 327 : 351.86

Діденко Ніна Григорівна,

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри управління
охороною здоров'я та публічного адміністрування
Національного університету охорони здоров'я
України імені П. Л. Шупика.

Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-7365-9370>
ngdidenko58@gmail.com

Кулик Ілля Олегович,

аспірант кафедри публічного управління та
проектного менеджменту
Навчально-наукового інституту
менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-8114-5484>
thisboxforjob@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. У статті розглянуто актуальні проблеми зовнішньополітичної діяльності держави для забезпечення національної безпеки. Визначено, що сучасний стан міжнародних відносин характеризується високою нестабільністю і послабленням впливу міжнародних організацій, що мають забезпечувати дотримання норм міжнародного права, а також мобілізацію зусиль для подолання глобальних викликів. Це актуалізує важливість реалізації ухвалених за останній період в Україні стратегічних документів, які стосуються зовнішньої політики та національної безпеки. Встановлено, що до актуальних питань національної безпеки у зовнішній політиці слід віднести: об'єднання міжнародних партнерів у протидії російській агресії, зміна загального характеру зовнішньої політики України від пасивної до активної, активізація української дипломатії в стратегічно важливих для нашої держави напрямках – вступ до ЄС та НАТО; зміцнення обороноздатності держави. Розглянуто окремі аспекти протидії російській агресії та відновлення територіальної цілісності та суверенітету України як

головного пріоритету зовнішньополітичної діяльності. Проаналізовано різні типи стратегічних відносин України з іншими державами, визначено необхідність акцентувати увагу на першочергових контактах, використовувати стратегічні відносини з різними партнерами, враховуючи їх зацікавленість у спільних діях. Визначено, що перспективу євроатлантичної інтеграції, що містить такі напрями як взаємосумісність збройних сил, реформи, передбачені річними національними програмами Україна-НАТО, залучення України до діяльності Альянсу за різними аспектами може значно посилити участь України у реалізації Стратегічної концепції НАТО-2030. Розглянуто можливості участі України у проектах ЄС – PESCO. E12, новій ініціативі ЄС «Стратегічний компас безпеки і оборони», у якому зазначено план дій щодо забезпечення внутрішньої безпеки Євросоюзу у довгостроковій перспективі. Україна включена у цьому проекті до кола партнерів, що є підтвердженням намірів до спільних дій із врегулювання криз та підтримки захисту суверенітету та територіальної цілісності всіх європейських країн. Доведено необхідність акцентувати увагу на розширенні кола держав, що підтримують Україну, збереженні на міжнародному порядку денному питання збройної агресії Кремля, донесенні до світової спільноти правди про російські злочини, використанні різних міжнародних механізмів протидії агресору, утриманні і зміцненні санкційного режиму колективного Заходу, притягненні РФ до міжнародно-правової відповідальності тощо.

Ключові слова: зовнішня політика держави; національна безпека; геополітичні пріоритети України; європейська інтеграція; євроатлантична інтеграція; безпекова політика.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Впродовж останніх років в Україні широко обговорюються проблеми національної безпеки в аспекті зовнішньополітичних відносин, адже на даний час Україна є об'єктом військової агресії з боку Росії і прагне міжнародної підтримки у цій боротьбі. Це зумовлює необхідність визначення державою стратегічних пріоритетів та цілей, які мають відповідати викликам і загрозам як національної безпеки, так і глобальним проблемам безпеки, які є актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить аналіз зовнішньополітичної діяльності держави, сучасний стан міжнародних

відносин характеризується високою нестабільністю і послабленням впливу міжнародних організацій, що мають забезпечувати дотримання норм міжнародного права, а також мобілізацію зусиль для подолання глобальних викликів. Це актуалізує важливість реалізації ухвалених за останній період стратегічних документів – Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» (2020), Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (2021), в яких визначені цілі, напрями та принципи зовнішньополітичної діяльності України.

Так, у Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, введеної в дію Указом Президента України № 448/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» [9] мета зовнішньої політики України визначена як утвердження країни у світі як сильної та авторитетної європейської країни, а основними пріоритетами є: забезпечення суверенітету і територіальної цілісності України; протидія агресивній політиці Російської Федерації; курс на членство України в ЄС та НАТО; просування українського експорту і залучення інвестицій; захист прав та інтересів громадян України за кордоном; просування позитивного іміджу України у світі [9]. Це зумовлює три ключових позиції, які має зайняти Україна у світовому політичному процесі: активна участь у міжнародній політиці; формування безпекової архітектури для себе, регіону і світу; реалізація економічних можливостей і зростання. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України деталізує та розкриває зміст принципів зовнішньополітичної діяльності України, які є особливо важливими для національної безпеки, а саме:

- стійкість – здатність держави і суспільства ефективно протидіяти загрозам будь-якого походження і характеру, зокрема збройній агресії, економічному тиску, політичній дестабілізації, кібератакам, дезінформації та іншим загрозам, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стале функціонування, швидко відновлювати рівновагу після криз;
- дотримання міжнародного права – дотримання загальновизнаних норм і принципів міжнародного права, виконання міжнародних зобов'язань України, взятих на себе за міжнародними договорами та в рамках членства у міжнародних організаціях, дотримання досягнутих міжнародних домовленостей;
- адаптивність – оперативне реагування на зміни міжнародного середовища, ефективний кризовий менеджмент у сфері зовнішньої

політики України, інноваційність у підходах та інструментаріях, гнучкість у прийнятті рішень;

- взаємодія – ефективна координація діяльності державних органів щодо забезпечення реалізації єдиного зовнішньополітичного курсу України, налагодження ефективної комунікації та співробітництва з іншими державами, міжнародними урядовими та неурядовими організаціями, а також з недержавними інституціями, бізнесом, науково-академічними колами, засобами масової інформації;

- прагматизм – розвиток двосторонніх і багатосторонніх міжнародних відносин на основі національних інтересів з метою розв’язання конкретних зовнішньополітичних завдань; інтенсифікація економічної дипломатії для сприяння сталому розвитку економіки та зростанню добробуту громадян України;

- людиноцентричність – визнання і утвердження поваги до людського життя та гідності, прав і свобод людини як найвищих цінностей; захист, сприяння реалізації, просування прав та законних інтересів громадян України за кордоном, прав і законних інтересів закордонних українців в інших державах [9].

Ці принципи відповідають змісту Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» (2020), яка визначає такі засади національної безпеки як:

- стримування – розвиток оборонних і безпекових спроможностей для унеможливлення збройної агресії проти України;

- стійкість – здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стале функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх уразливостей;

- взаємодія – розвиток стратегічних відносин із ключовими іноземними партнерами, насамперед з Європейським Союзом і НАТО та їх державами-членами, Сполученими Штатами Америки, прагматичне співробітництво з іншими державами та міжнародними організаціями на основі національних інтересів України [10].

Таким чином, до актуальних питань національної безпеки у зовнішній політиці слід віднести наступні:

- об’єднання міжнародних партнерів у протидії російській агресії, відновлення територіальної цілісності та суверенітету України;

- зміна загального характеру зовнішньої політики України від пасивної до активної, спрямованої на захист не групових, корпоративних, часткових, а важливих загальнодержавних інтересів;

- активізація української дипломатії в стратегічно важливих для нашої держави напрямках – вступ до ЄС та НАТО;
- зміцнення обороноздатності нашої держави.

Слід зазначити, що Стратегія національної безпеки та Стратегія зовнішньополітичної діяльності України цілком відповідають фундаментальним цінностям безпекової стратегії ЄС та мирним глобальним ініціативам ООН, що свідчить про прагнення України бути повноправним партнером у системі міжнародної безпеки.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є дослідження актуальних проблем зовнішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національної безпеки, зокрема дослідження питань європейської та євроатлантичної інтеграції, міжнародної підтримки санкційного режиму для боротьби з російською агресією, стратегічного планування зовнішньополітичної діяльності.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**:

- 1) Розглянути основні напрями зовнішньополітичної діяльності держави у сфері національної безпеки.
- 2) Проаналізувати перспективи європейської та євроатлантичної інтеграції України.
- 3) Обґрунтувати перспективи безпекової політики у взаємодії зі стратегічними партнерами України.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

На нашу думку, найбільш актуальною теоретичною основою національної безпеки є наразі концепція безпеки на основі співробітництва ((Гр. Флін, Д. Шеффер, Чарльз і Кліффорд Купчан, Р. Беттс, Дж. Йоффе, Ал. Русі, Дж. Гудбі, Р. Ульман та ін.), яка складає основу діяльності ліберально-демократичних держав, поєднаних офіційними і неофіційними союзами та інститутами, що мають спільні цінності, а також здійснюють практичне прозоре співробітництво в економічній, політичній та військовій сферах. Щоб система безпеки на основі співробітництва була корисною й ефективною, вона має бути спрямована як усередину (колективна безпека), так і назовні (колективна оборона).

Події останніх років, поява локальних конфліктів свідчить, що концепція колективної безпеки і колективної оборони має бути доповнена зміцненням й поширенням стабільності на територіях, прилеглих до зони

безпеки на базі співробітництва, оскільки нестабільність і конфлікти на цих територіях можуть являти загрозу для країн-учасниць системи безпеки на основі співробітництва. Наразі існуюча архітектура безпеки, що ґрунтується на дотриманні принципів і норм міжнародного права та діяльності міжнародних режимів контролю, стає все менш надійною, спонукає держави посилювати власні військові потенціали, що ставить під сумнів значимість концепції безпеки на основі співробітництва.

Ми спостерігаємо, як підвищується рівень небезпеки поновлення гонки озброєнь та розширення кола держав, що володіють ядерною зброєю, а отже, посилюється загроза застосування такої зброї. Все більшого значення набувають інформаційні війни, які набувають характеру глобального суперництва держав і корпорацій, посилюється агресивність протиправної діяльності терористичних та інших злочинних угруповань. Зростають гібридні загрози безпеки, які охоплюють різні сфери: військову, політичну, економічну, інформаційну тощо.

Ці питання досліджують в останні роки такі автори як: В. Антонов, В. Горбулін, І. Грицяк, М. Пашков, Н. Сіцінський, Г. Ситник, І. Тодоров, Г. Шелест, Д. Шульга та ін. Разом з тим динаміка безпекового руху України, супроводжувана виникненням нових проблем державно-управлінського, зовнішньополітичного, глобального характеру, потребує подальшого дослідження зазначеної проблематики.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

У дослідженні використано: системний метод для узагальнення основних напрямів реалізації зовнішньополітичної діяльності держави у сфері національної безпеки, структурно-функціональний аналіз – для визначення повноважень органів публічної влади, узагальнення – для визначення стратегічних питань безпечної політики та ін.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Аналіз актуальних проблем зовнішньополітичної діяльності держави у сфері національної безпеки свідчить, що головним напрямом є, безумовно, протидія російській агресії та відновлення територіальної цілісності та суверенітету України.

Саме політика Російської Федерації сьогодні є основною загрозою для України, оскільки Російська Федерація докладает зусиль для відновлення своєї ролі як глобального гравця шляхом політичного, військового, економічного, інформаційного тиску на держави, які вважає колом своїх інтересів і до яких відносить Україну. Весь спектр інструментів

гібридної агресії з метою встановлення контролю над Україною, порушуючи її територіальну цілісність та намагаючись блокувати її рух до набуття повноправного членства в ЄС та в НАТО наразі щоденно застосовується Росією, що впливає також на дестабілізацію інших держав, порушення заснованого на нормах міжнародного права міжнародного правопорядку.

Для протидії цій загрозі Україна має два основних напрями, затверджені в Конституції України, – європейська та євроатлантична інтеграція. Розглядаючи співпрацю України з ЄС в рамках Європейської політики безпеки і оборони та військове двостороннє співробітництво з країнами-членами ЄС, вважаємо, що у цьому процесі ми маємо певні позитивні кроки, а саме: залучення сил і засобів Збройних Сил України (далі – ЗСУ) до реалізації Концепції бойових тактичних груп ЄС, впровадження у національну практику позитивного європейського досвіду для розвитку спроможностей ЗСУ, пріоритетна співпраця з тими державами, які сприймають безпеку України крізь призму інтересів власної національної безпеки – Польща, країни Балтії, Румунія, Норвегія, Швеція; створення Люблінського трикутника як нового формату співпраці між Україною, Польщею та Литвою та інші.

Стратегія зовнішньополітичної діяльності має окремий розділ «Відносини пріоритетного стратегічного характеру та стратегічного партнерства», у якому визначено різні типи стратегічних відносин України з іншими державами. Така класифікація дає можливість акцентувати увагу на першочергових контактах, використовувати стратегічні відносини з різними партнерами, враховуючи їх зацікавленість у спільних діях.

До країн пріоритетного стратегічного характеру віднесені США, Британія, Канада, Німеччина та Франція; до країн з особливим партнерством – Канада, стратегічного партнерства – Німеччина, Польща, Туреччина, Азербайджан, Грузія, Литва, Китай та Бразилія, всебічного партнерства стратегічного значення – Франція і глобального партнерства – Японія, до потенційних стратегічних партнерів зараховані Молдова, Румунія, Індія [9].

Наразі Україна уклала дві угоди, які є міжнародно-правовими актами і де чітко визначається стратегічний рівень відносин України з третьою державою – це Хартія Україна – США про стратегічне партнерство, Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство з Британією. Але декларації щодо стратегічного партнерства з іншими країнами залишаються на рівні заяв, переважна більшість датується ще початком 2000-х, а їхні тексти відсутні у публічному доступі. Наприклад,

такі спільні декларації є з Канадою (1994), Польщею (1996), Азербайджаном (2004), Бразилією (2009), Туреччиною та КНР (2011), Грузією (2017). Найостанніша – з Литвою у 2019 році. З Японією є лише Спільна заява про нове партнерство у XXI столітті (2005). Франція та Німеччина взагалі не мають з Україною схожих декларацій і лише чотири держави мають двосторонній орган високого стратегічного рівня з Україною – Туреччина, Литва, Грузія та США [12].

Це актуалізує питання про закріплення стратегічного партнерства з усіма державами у відповідних документах, що сприятиме формалізації цих відносин і більш чіткого плану спільних дій у вирішенні безпекових питань.

Ми вважаємо слушними пропозиції експертів, які визначають, що Україні потрібно «переглянути статус «стратегічних відносин» з іноземними державами, який у багатьох випадках має суто декларативний характер і не відображає сучасні реалії політико-економічних процесів на двосторонньому рівні та у світі. Водночас, пропонується запровадити новий політичний проект «Стратегічне коло», що міг би забезпечити новий формат відносин між Україною, Естонією, Литвою, Польщею, Румунією, Молдовою, Грузією з вагомою безпековою складовою. Очевидно, що протистояння російській загрози є у першу чергу справою країн регіону ЦСЄ, Балтії і Чорного моря» [5, с. 104].

Оцінюючи останні кроки України у безпековій сфері, важливими досягненнями стали підписання низки меморандумів про військово-технічне співробітництво, розвиток ОПК, надання безпекової допомоги з Бразилією, Великою Британією, Іраком, Йорданією, Катаром, Румунією, Саудівською Аравією, Туреччиною. Найважливішим у цьому контексті стало підписання Меморандуму з британським експортним агентством UK Export Finance, що передбачає можливість надання Україні британських урядових експортних гарантій на 2,5 млрд фунтів стерлінгів для спільних українсько-британських проектів, в тому числі у галузях безпеки та оборони.

Для формування безпекової архітектури для України важливо реалізувати перспективу євроатлантичної інтеграції, що містить такі напрями як взаємосумісність збройних сил, реформи, передбачені річними національними програмами Україна-НАТО, залучення України до діяльності Альянсу за різними аспектами. Цьому значною мірою може сприяти участь України у реалізації Стратегічної концепції НАТО-2030, якій буде присвячено саміт НАТО 29–30 червня 2022 р. Стратегія НАТО – 2030 містять такі напрями як зміцнення стійкості Альянсу, зміцнення

кібернетичної оборони, забезпечення технологічного лідерства, реагування на нові безпекові виклики, що пов'язані з кліматичними змінами.

У червні 2021 р. на саміті НАТО в Брюсселі були визначені ключові напрями розвитку і роботи Альянсу, які важливі для безпекової політики України:

- 1) НАТО розвиватиметься, як трансатлантичний форум для консультацій та спільних дій з питань безпеки;
- 2) посилення систем оборони та стримування;
- 3) зміцнення демократичних суспільств шляхом координації зобов'язань членів НАТО;
- 4) сприяння перебуванню НАТО на вістрі прогресу технологій. Для цього буде створено так званий «оборонний прискорювач інновацій для Північної Атлантики», який буде працювати зі стартапами, промисловістю, науковими установами, і Фонд інновацій НАТО, щоб стимулювати розвиток і застосування новітніх технологій;
- 5) зміцнення міжнародного порядку: НАТО планує співпрацювати в цьому питанні з Азіатсько-Тихоокеанським регіоном, Австралією, Японією, Новою Зеландією і Республікою Корея, країнами в Латинській Америці, в Африці та в Азії, а також з Європейським Союзом;
- 6) посилення можливостей для країн-партнерів;
- 7) питання кліматичних змін [6].

Отже, на даний час річні національні програми співробітництва Україна-НАТО є інструментом для досягнення відповідності критеріям членства в Альянсі, які допомагають трансформувати країну, спрямовувати зусилля до цінностей демократії, свободи, верховенства права, на яких побудований Альянс. У подальшому Україна прагне, щоб стратегічна концепція НАТО-2030 включала питання членства України. Крім того, для України важливим є відображення у стратегії питання досягнення високого рівня взаємосумісності її сил із силами Альянсу та визнання ключової ролі у забезпеченні безпеки в Чорному морі.

В рамках європейської безпекової політики участь України може розглядатися в аспекті таких ініціатив як Постійне структурне співробітництво (Permanent structured cooperation – PESCO) та Європейська ініціатива втручання (European Intervention Initiative – EI2).

Першу програму за погодження Європейської ради ЄС реалізовує з 23 червня 2017 року, її мета – тісніша співпраця у сфері безпеки та оборони, для чого програма пропонує надійну та обов'язкову до виконання законодавчу базу в інституційних рамках ЄС для забезпечення безпеки і

оборони території ЄС та його громадян. Наразі PESCO працює над впровадженням 34 проектів та виконанням 20 зобов'язань, які держави-члени взяли на себе у сфері безпеки та оборони.

Європейська ініціатива втручання (EI2) – це спільний військовий проект між 10 європейськими країнами, створений поза ЄС і НАТО, до нього входять Франція, Німеччина, Данія, Бельгія, Нідерланди, Іспанія, Естонія, Португалія, Велика Британія та Фінляндія. Їхні сукупні оборонні спроможності становлять 4/5 спільних видатків на оборону держав-членів ЄС.

Обидва проекти ставлять на меті зміцнення стратегічної автономії європейських країн та вироблення спільних норм, ідей та моделей поведінки учасників політики безпеки і оборони. Водночас між ними існує ключова відмінність: PESCO розглядає ці цілі в рамках ЄС, а EI2 – у ширшому європейському контексті. Наразі Україна не бере участі в PESCO, оскільки не є членом ЄС, та в EI2, але може приєднатися до цієї ініціативи.

Окремо вважаємо важливим проаналізувати можливості участі України у новій ініціативі ЄС «Стратегічний компас безпеки і оборони» [2], у якому зазначено план дій щодо забезпечення внутрішньої безпеки Євросоюзу у довгостроковій перспективі. Головна пропозиція, викладена в документі, полягає в тому, щоб ЄС отримує можливість оперативно розгортати до 5 тисяч військових для протистояння численним потенційним загрозам. Групи формуватимуться для вирішення конкретних завдань та координуватимуться на рівні ЄС. Завдання можуть змінюватись: від місії з евакуації до миротворчих або гуманітарних місій, у тому числі на кордонах. Остаточне затвердження компасу заплановано на березень 2022 року, коли головою у Раді ЄС буде Франція.

Проект компасу містить пропозиції щодо чотирьох напрямків. Кожна має назву у дієслівній формі: «Діяти», «Убезпечити», «Інвестувати» та «Співпрацювати з партнерами».

Центральна ініціатива першого блоку – створення сил швидкого реагування ЄС. Ці сили мають бути «модульними», що включають сухопутні, повітряні та морські компоненти. Ідея полягає в можливості застосовувати різну кількість солдатів – як кілька сотень, так і кілька тисяч. Залежно від завдання змінюватиметься і «модуль» – тобто, досвід персоналу, технічне оснащення та екіпування.

Блок «Убезпечити» присвячений насамперед гібридним загрозам, кібератакам, а також безпеці та обороні у космосі. Щоб бути спроможним швидко реагувати на такі загрози, в ЄС хочуть розробити набір інструментів для протидії гібридним атакам.

Третій блок – «Інвестувати» – має розвивати інновації та зменшити залежність країн ЄС від технологій та промисловості інших країн. Проект називає кілька видів озброєнь та техніки, на яких Євросоюзу слід зосередитись: морські безпілотники, бойові повітряні системи майбутнього, космічне спостереження за Землею та бойові танки.

Четвертий блок компасу присвячений співпраці з партнерами – НАТО, з регіональними організаціями, зокрема Африканським союзом та ОБСЄ. Серед основних країн-партнерів документ називає США, Норвегію, Велику Британію та Канаду. Розвивати співпрацю хочуть і з іншими країнами, наприклад, з Україною, Грузією та Молдовою. З ними мають намір посилити діалог, зокрема щодо протистояння гібридним загрозам та у сфері кібербезпеки [2].

Отже, Україна включена у цьому проекті до кола партнерів, що є підтвердженням намірів до спільних дій із врегулювання криз та підтримки захисту суверенітету та територіальної цілісності всіх європейських країн.

Ми вважаємо слушною думку експертів Центру Разумкова, які вважають, що чинниками для поглиблення безпекового партнерства України та ЄС є: а) близькість інтересів України та ЄС у безпековій сфері; б) спільність оцінок загроз безпеці ЄС та національній безпеці України; в) сумісність цінностей та готовність їх захищати; г) поступове нарощування можливостей України бути контрибутором Європейської безпеки, а не лише споживачем [7. с. 5].

Реалізація Стратегії зовнішньополітичної діяльності України акцентує увагу на розширенні кола держав, що підтримують Україну, збереженні на міжнародному порядку денному питання збройної агресії Кремля, донесенні до світової спільноти правди про російські злочини, використанні різних міжнародних механізмів протидії агресору, утриманні і зміцненні санкційного режиму колективного Заходу, притягненні РФ до міжнародно-правової відповідальності тощо.

Для цього має проводитися активна дипломатична робота, адже, незважаючи на те, що більшість країн підтримали санкційну політику проти Росії, щорічні резолюції ООН, які засуджують анексію Криму, окупацію частини Донецької та Луганської областей, такі країни як Бразилія, КНР, Туреччина, Азербайджан, як пише Г. Шелест, не підтримали санкції проти РФ. Крім того, Бразилія утримується від голосування в ГА ООН, КНР голосує проти, а Азербайджан просто не з'являється на голосування [12].

Провокаційним кроком з боку Росії стала організація кризи з

мігрантами на кордоні Польщі і Білорусі, яку засуджують європейські політики і яка є загрозою для кордонів України.

З'являються нові виклики у цифровому просторі, серед яких, зокрема, відсутність чіткого правового регулювання цієї сфери, що призводить до зловживання цифровими даними з метою завдання шкоди як окремим особам, так і державам та міжнародним організаціям.

Інформаційну загрозу для України становить використання засобів комунікації для підриву довіри до державних інститутів, поширення дезінформації та ворожої пропаганди, поляризації суспільства, формування негативного сприйняття України у світі.

Зростає небезпека використання кіберпростору для завдання шкоди національним інтересам України, включаючи виведення з ладу критично важливих об'єктів інфраструктури.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

У результаті теоретичного аналізу встановлено, що дослідження діяльності держави найбільш актуальними залишаються наступні: протидія російській агресії, загрозам кібератак та тероризму; залучення України до нового формату співпраці держав-членів ЄС; укладення угод про двосторонню військову співпрацю з усіма країнами, які підтримують без пекову політику України та посилення чинних угод; гармонізація законодавства у сфері військово-технічної співпраці з ЄС, забезпечення взаємосумісності збройних сил, залучення України до діяльності Альянсу за різними аспектами та реалізація перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження даної проблематики передбачають аналіз механізмів публічного управління у реалізації зовнішньополітичних пріоритетів держави та вирішенні безпекових питань за стратегічними напрямками та з конкретними стратегічними партнерами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] В. О. Антонов, «Стратегія національної безпеки України в сучасних умовах: завдання і проблеми реалізації», *Правова держава*, № 32, с. 202–211, 2021.
- [2] ЄС буде прокладувати курс на мировій арені по «Стратегічному компасу», *Made for minds*. [Електронний ресурс].

Доступно: <https://www.dw.com/ru/es-budet-prokladyvat-kurs-na-mirovoj-arene-po-strategicheskomu-kompasu/a-59840003>

- [3] *Забезпечення національної безпеки України в умовах входження України до Європейського та Євроатлантичного просторів: монографія* / В. І. Абрамов, С. О. Борисевич, А. В. Дацюк, Р. Р. Марутян та ін.; Ю. В. Мельника, Л. М. Шипілової. Київ, Україна: НАДУ, 2019, 110 с.
- [4] Верховна Рада України. (1996, Черв. 28). *Конституція України № 254к/96-ВР прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- [5] *Концепція зовнішньої політики України: експертні рекомендації*; Є. Габер, С. Корсунського, Г. Шелест, Ред.; Жовтень, 2020, 108 с. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/16594.pdf>
- [6] Країни НАТО узгодили вісім ключових напрямків роботи Альянсу до 2030 року. *МИГ: еженедельник*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://mig.com.ua/kraini-nato-uzgodili-visim-kljuchovih-naprijamkiv-roboti-aljansu-do-2030-roku/>
- [7] *Партнерство Україна-ЄС у безпековій сфері: сучасний стан і перспективи*. Razumkov centre. Київ, 2021, 71 с. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/%D0%91%D0%95%D0%97%D0%9F%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%95%20%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%A2%D0%9D%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%9E%20%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%90-%D0%84%D0%A1.pdf>
- [8] Верховна Рада України. (2018, Черв. 21). *Закон № 2469-VIII «Про національну безпеку України»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
- [9] Рада національної безпеки і оборони України. (2021, Лип. 30). *Рішення РНБО № 448/2021 «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»*; Введено в дію Указом Президента України від 26 серпня 2021 р. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0054525-21#Text>
- [10] Верховна Рада України. (2020, Верес. 14). *Указ Президента України № 392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про Стратегію національної безпеки України"*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
- [11] *Українська призма: Зовнішня політика 2020. Аналітичне дослідження*. ГО «Рада зовнішньої політики "Українська призма"», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2021, 344 с. [Електронний ресурс].
Доступно: <http://prismua.org/wp-content/uploads/2021/04/31.03-FIN.pdf>
- [12] Г. Шелест, «Партнерство без правил: как Украина определила своих главных союзников в мире», *Европейская правда: междунар. безопас. и евроинтеграция*. [Электронный ресурс].
Доступно: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2021/11/4/7129846/>

CURRENT PROBLEMS OF THE FOREIGN POLICY ACTIVITY OF THE STATE FOR ENSURING NATIONAL SECURITY

Nina Didenko,

Doctor of Public Administration, Professor,
Professor of the Department of Administration
health care and public administration
National University of Health
Of Ukraine named after P. L. Shupyk.
Kyiv, Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0002-7365-9370>
ngdidenko58@gmail.com

Illia Kulyk,

postgraduate student Department Administration and
Project Management Educational and Scientific Institute
of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0002-8114-5484>
thisboxforjob@gmail.com

Abstract. The article considers topical issues of foreign policy of the state to ensure national security. It is determined that the current state of international relations is characterized by high instability and weakening of the influence of international organizations that must ensure compliance with international law, as well as the mobilization of efforts to overcome global challenges. This highlights the importance of the implementation of the recently adopted strategic documents in Ukraine, which relate to foreign policy and national security. It is established that the topical issues of national security in foreign policy include: unification of international partners in counteracting Russian aggression, changing the general nature of Ukraine's foreign policy from passive to active, intensification of Ukrainian diplomacy in strategically important areas for our country – EU accession and NATO; strengthening the defense capabilities of the state. Some aspects of counteracting Russian aggression and restoring the territorial integrity and sovereignty of Ukraine as the main priority of foreign policy are considered. Different types of strategic relations of Ukraine with other states are analyzed, the need to focus on priority contacts, to use strategic relations with different partners, taking into account their interest in joint actions, is determined. It is determined that the prospect of Euro-Atlantic integration, which includes such areas as interoperability of forces, reforms envisaged by annual NATO-Ukraine national programs, Ukraine's involvement in the Alliance's activities in various aspects can

significantly strengthen Ukraine's participation in NATO-2030 Strategic Concept. Possibilities of Ukraine 's participation in EU – PESCO projects are considered. E12, the EU's new Strategic Security and Defense Compass initiative, which sets out a long-term action plan to ensure the EU's internal security. Ukraine is included in this project in the circle of partners, which is a confirmation of the intention to joint action to resolve crises and support the protection of sovereignty and territorial integrity of all European countries. The need to emphasize the expansion of the circle of states supporting Ukraine, keeping the Kremlin's armed aggression on the international agenda, bringing the truth about Russian crimes to the world community, using various international mechanisms to counter the aggressor, maintaining and strengthening the sanctions regime of the collective West, attracting Russia to international legal responsibility, etc.

Keywords: foreign policy of the state; National security; geopolitical priorities of Ukraine; European integration; Euro-Atlantic integration; without pitch policy.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВА ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Диденко Нина Григорьевна,

доктор наук по государственному управлению,
профессор, профессор кафедры управления
здравоохранения и публичного администрирования
Национального университета здравоохранения
Украины имени П. Л. Шупика.
Киев, Украина.

 <https://orcid.org/0000-0002-7365-9370>
ngdidenko58@gmail.com

Кулик Илья Олегович,

аспирант кафедры публичного управления и
проектного менеджмента
Учебно-научного института менеджмента и психологии
ГУВО «Университет менеджмента образования».
Киев, Украина.

 <https://orcid.org/0000-0002-8114-5484>
thisboxforjob@gmail.com

Анотация. В статье рассмотрены актуальные проблемы внешнеполитической деятельности государства для обеспечения национальной безопасности. Определено, что современное состояние международных отношений характеризуется высокой

нестабильностью и ослаблением влияния международных организаций, обеспечивающих соблюдение норм международного права, а также мобилизацию усилий для преодоления глобальных вызовов. Это актуализирует важность реализации принятых за последний период в Украине стратегических документов, касающихся внешней политики и национальной безопасности. Установлено, что к актуальным вопросам национальной безопасности во внешней политике следует отнести объединение международных партнеров в противодействие российской агрессии, изменение общего характера внешней политики Украины от пассивной к активной, активизация украинской дипломатии в стратегически важных для нашего государства направлениях – вступление в ЕС и НАТО, укрепление обороноспособности государства. Рассмотрены отдельные аспекты противодействия российской агрессии и восстановления территориальной целостности и суверенитета Украины, как главного приоритета внешнеполитической деятельности. Проанализированы разные типы стратегических отношений Украины с другими государствами, определена необходимость акцентировать внимание на первоочередных контактах, использовать стратегические отношения с разными партнерами, учитывая их заинтересованность в совместных действиях. Определено, что перспектива евроатлантической интеграции, содержащая такие направления как – взаимосовместимость вооруженных сил, реформы, предусмотренные годовыми национальными программами Украина-НАТО, привлечение Украины к деятельности Альянса по разным аспектам – может значительно усилиться участием Украины в реализации Стратегической концепции НАТО-2030. Рассмотрены возможности участия Украины в проектах ЕС – PESCO. ЕИ2, новой инициативе ЕС «Стратегический компас безопасности и обороны», в котором разработан план действий по обеспечению внутренней безопасности Евросоюза в долгосрочной перспективе. Украина включена в этом проекте в круг партнеров, что является подтверждением намерений совместных действий по урегулированию кризисов и поддержке защиты суверенитета и территориальной целостности всех европейских стран. Доказана необходимость акцентировать внимание на расширении круга поддерживающих Украину государств, сохранении на международной повестке дня вопроса вооруженной агрессии

Кремля, донесенні до мирового сообщества правды о российских преступлениях, использовании различных международных механизмов противодействия агрессору, укреплении санкционного режима коллективного Запада, привлечении РФ к международно-правовой ответственности и т.д.

Ключевые слова: внешняя политика государства, национальная безопасность, геополитические приоритеты Украины, европейская интеграция, евроатлантическая интеграция, политика безопасности.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] V. O. Antonov, «Stratehiiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy v suchasnykh umovakh: zavdannia i problemy realizatsii», Pravova derzhava, № 32, s. 202–211, 2021.
- [2] ES budet prokladuvat kurs na myrovoi arene po «Stratehycheskomu kompasu», Made for minds. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.dw.com/ru/es-budet-prokladuvat-kurs-na-mirovoj-arene-po-strategicheskomu-kompasu/a-59840003>
- [3] Zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh vkhodzhennia Ukrainy do Yevropeiskoho ta Yevroatlantychnoho prostoriv: monohrafiia / V. I. Abramov, S. O. Borysevych, A. V. Datsiuk, R. R. Marutian ta in.; Yu. V. Melnyka, L. M. Shypilovoi. Kyiv, Ukraina: NADU, 2019, 110 s.
- [4] Verkhovna Rada Ukrainy. (1996, Cherv. 28). Konstytutsiia Ukrainy № 254k/96-VR pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- [5] Kontseptsiia zovnishnoi polityky Ukrainy: ekspertni rekomendatsii; Ye. Haber, S. Korsunskoho, H. Shelest, Red.; Zhovten, 2020, 108 s. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/16594.pdf>
- [6] Krainy NATO uzghodyly visim kliuchovykh napriamkiv roboty Aliansu do 2030 roku. MYH: ezhenedelnyk. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://mig.com.ua/kraini-nato-uzgodili-visim-kljuhovih-napriamkiv-roboti-aljansu-do-2030-roku/>
- [7] Partnerstvo Ukraina-YeS u bezpekivii sferi: suchasnyi stan i perspektyvy. Razumkov centre. Kyiv, 2021, 71 s. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/%D0%91%D0%95%D0%97%D0%9F%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%95%20%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%A2%D0%9D%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%9E%20%>

[D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%90-%D0%84%D0%A1.pdf](#)

- [8] Verkhovna Rada Ukrainy. (2018, Cherv. 21). Zakon № 2469-VIII «Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
- [9] Rada natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy. (2021, Lyp. 30). Rishennia RNBO № 448/2021 «Pro Stratehiiu zovnishnopolitychnoi diialnosti Ukrainy»; Vvedeno v diiu Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 26 serpnia 2021 r. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0054525-21#Text>
- [10] Verkhovna Rada Ukrainy. (2020, Veres. 14). Ukaz Prezydenta Ukrainy № 392/2020 «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy "Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy"». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
- [11] Ukrainska pryzma: Zovnishnia polityka 2020. Analitychne doslidzhennia. HO «Rada zovnishnoi polityky "Ukrainska pryzma"», Fond im. F. Eberta. Kyiv, 2021, 344 s. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://prismua.org/wp-content/uploads/2021/04/31.03-FIN.pdf>
- [12] G. Shelest, «Partnerstvo bez pravil: kak Ukraina opredelila svoih glavnyh soyuznikov v mire», Evropejskaya pravda: mezhdunar. bezopas. i evrointegraciya. [Elektronnyj resurs]. Dostupno: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2021/11/4/7129846/>

*Стаття надійшла до редакції
12 листопада 2021 року*